

4. fejezet

Mártonffy Balázs

Az evangéliumi kereszténység és a törvényhozás¹

Bevezetés

Az Egyesült Államok politikai színterére különösen érvényesek William Shakespeare híres sorai, miszerint: „Színház az egész világ, / És színész benne minden férfi és nő.” Washingtonban, az Egyesült Államok fővárosában és a világpolitika fellegvárában kiemelten gyakran játszanak szerepeket a politikusok, főleg a nyilvános szerepléseikkor. Sőt sok esetben a szerepek csoportosulnak, hogy nagyobb láthatóságot biztosítsanak önmaguk számára.

Az amerikai vallási csoportok, köztük az amerikai evangéliumi mozgalom is, identitásainak több más vetülete mellett, közvetetten ugyan, de politikai tevékenységet is végeznek.² Több kutatás, tanulmány és könyv is bizonyítja, hogy ezt az általánosságban közvetett, de nem ritkán közvetlen politikai tevékenységet gyakran sikerrel is végzik. Ez a politikai szerepkör biztosítja a vallási csoportosulások számára, hogy Washington rendkívül sokszínű érdekcsoportjai halmazában az amerikai vallási csoportosulások is hatékonyan tudjanak érdeket érvényesíteni a főváros politikai rendszerében.

Az Egyesült Államok vezető politikusai számára fontos a vallás és a vallási hovatartozás. Az amerikai választópolgárok több mint egyötöde gondolja úgy, hogy nagyon fontos, hogy a politikai hatalom vezetőjének, az elnöknek, erős

¹ A szerző szeretne köszönetet mondani Doucha Lillának, aki kutatási munkájával nagyon hozzájárult a fejezet létrejöttéhez.

² Elizabeth A. Oldmixon: Religion and Legislative Politics. In Corwin E. Smidt – Lyman A. Kellstedt – James L. Guth (szerk.): *The Oxford Handbook of Religion and American Politics*. Oxford, Oxford University Press, 2017. 497–517.

vallási és hitbéli meggyőződésesei legyenek.³ Elsőre az Egyesült Államok politikai elitje vallásának beazonosításakor a protestáns és a katolikus egyházak szinte teljes körű dominanciáját vizionálhatnánk. E meglátás viszont messze nem fedi a valóságot. Az Egyesült Államok történetében az eddigi negyvenöt elnökből tizenegy elnök episzkopális volt, nyolc presbiteriánus, négy baptista, három metodista, és négy, köztük Barack Obama és Donald Trump, felekezet nélküli keresztény.⁴ Eddig csupán két katolikus elnöke volt az Egyesült Államoknak: John F. Kennedy és a 2021-ben hivatalba lépett Joe Biden.

A katolikus egyház mellett a protestánsok, köztük az amerikai evangéliumi egyházak már jó ideje komoly hatást gyakorolnak az amerikai politikai létre, kezdve az elnökökkel. A távoli múltban a legfelső politikai szintre értek ezek az egyházak, hiszen már Jimmy Carter és Gerald Ford is közvetlenül megszólították az evangéliumi szavazóikat elnöki kampányuk folyamán. Jimmy Carter a déli baptista evangéliumi egyházhoz tartozó elnök volt. Az ő és a kor identitásában pedig olyan mértékben volt jelen az evangéliumi értékrend, hogy a korszak egyik legnevesebb közéleti lapja, a *Newsweek* 1976-ot az evangéliumi mozgalom, illetve az evangéliumi mozgalom tagjainak évévé nyilvánította.⁵

E fejezet célja bemutatni, hogy az amerikai föderális kormányzati politikának egyik meghatározó részében, az amerikai törvényhozásban, miként jelenik meg az amerikai evangéliumi mozgalom. Célja továbbá, hogy ahol erre rálátásunk van, bemutassuk, miként tud hatást gyakorolni az amerikai törvényhozásra az amerikai evangéliumi mozgalom.

Az Egyesült Államok föderális kormányzata három jól elkülöníthető részre, három hatalmi ágra bontható. Ezekből az egyik a végrehajtó hatalom az elnökkel az élén; a másik a törvényhozás, a Kongresszus; és a harmadik az ítélkező hatalom, a bíróságok. A fejezet elsősorban a föderális, washingtoni szintű törvényhozással (más nevén a Kongresszussal) foglalkozik, de röviden kitér a szövetségi állami törvényhozásokra is. Bemutatjuk, hogy általánosságban hogyan is működik az amerikai Kongresszus. Vizsgáljuk továbbá, hogy milyen prioritások alapján tevékenykednek a képviselők, valamint azt is, hogy hova tagozódik be

³ Claire Gecewicz – Gregory A. Smith – Anna Schiller: White Evangelicals See Trump as Fighting for Their Beliefs, though Many Have Mixed Feelings about His Personal Conduct. *Pew Research Center*, 2020. március 12.

⁴ Aleksandra Sandstrom: Biden is Only the Second Catholic President, but Nearly All Have Been Christians. *Pew Research Center*, 2021. január 20.

⁵ Lauren Frances Turek: Religious Freedom and the New Evangelical Foreign Policy Lobby. In *To Bring the Good News to All Nations*. Ithaca, New York, Cornell University Press, 2020. 72–94.

az amerikai evangéliumi mozgalom, hol tud hatékonyan érdeket képviselni, és hol ütközik falakba.

A törvényhozók mellett a komplex amerikai politikai valóság más integrált részei is szerepet játszanak ebben a folyamatban. Itt kiemelten a lobbicégek, más intézményesült érdekképviselői csoportokra, illetve esetenként kutató-intézetekre vagy agytrösztökre gondolunk, amelyek a közvélemény tematizálásán keresztül gyakorolnak hatást a törvényhozásra. Ezeknek a működésére is röviden kitérünk.

A kongresszusi választások és a törvényhozás folyamata

Az Egyesült Államok politikai életében, amelynek a Kongresszus komoly színtere, mérvadó szerepe van a vallásnak. Egy nézet szerint az Egyesült Államok megértéséhez egyenesen elengedhetetlen a vallás megértése.⁶ Viszont az Egyesült Államokon belül elfogadott tény, hogy a törvényhozási választási kampányokban, kiemelten pedig a kongresszusi jelenlétben, nagyobb sikert tud elérni az amerikai evangéliumi mozgalom, mint a szakpolitikai változások kieszközlésében.⁷ Ez azt jelenti, hogy ugyan jó eséllyel választanak meg amerikai evangéliumi képviselőket, de amikor szakpolitikai törvényjavaslatok támogatottságának megszerzésére kerül a sor (ergo, hogy a javaslatból törvény váljon), kevésbé tudnak sikeresek lenni a már hivatalban lévő amerikai evangéliumi képviselők. Hogy ezt a jelenséget megértsük, érdemes röviden megismerni a Kongresszus működését.

Az amerikai állami törvényhozás érdemlegesen két különböző szinten zajlik. Az első, a tagállami szint, ahol mind az ötven tagállamnak külön törvényhozó testülete van. A második pedig a washingtoni Kongresszus, az Egyesült Államok föderális szintű törvényhozási fóruma – ez a fejezet rész most ezzel az utóbbival foglalkozik mélyrehatóan.⁸ Az amerikai evangéliumi mozgalom törvényhozásban játszott szerepének vizsgálata előtt érdemes néhány szót ejteni

⁶ Kenneth D. Wald – Allison Calhoun-Brown: *Religion and Politics in the United States*. Lanman, Rowman & Littlefield, 2014.

⁷ Clyde Wilcox: Laying Up Treasures in Washington and in Heaven: The Christian Right and Evangelical Politics in the Twentieth Century and Beyond. *Magazine of History*, 17. (2003), 2. 23–29.

⁸ Megyei és az alatti szinten is vannak törvényhozások, de azok nem állami funkciókat látnak el, így azoknak szerepét itt nem vizsgáljuk.

magáról az Egyesült Államok Kongresszusáról. Leggyakrabban Magyarországon a köznyelvben elterjedt *separation of powers*, azaz a „hatalmi ágak elválasztása” elvét ismerheti az olvasó, amikor az amerikai politikai életéről gondolkodik. Viszont ez a leírás nem fedi pontosan a valóságot. Ugyan a három hatalmi ág strukturálisan elválik a törvényhozó, végrehajtó, illetve ítélkező hatalomra, az Egyesült Államok hatalmi elválasztását inkább Richard Neustadt amerikai politikatudós *separated institutions sharing power*⁹ szavai fedik le. Ugyanis inkább lehet arról beszélni, hogy ugyanazon a tágabb értelemben vett „hatalmon” osztoznak egymástól elválasztott különböző intézmények az amerikai politikai valóságban, mivel komoly átfedések és egymást keresztező kontroll-folyamatok vannak. Az érdeklődő olvasó számára, aki az amerikai Kongresszus működését részleteiben szeretné megismerni, elengedhetetlen segítséget nyújt Davidson és szerzőtársai könyve,¹⁰ viszont az amerikai evangéliumi mozgalom törvényhozási szerepének hatékony megértéséhez egy pár kulcsfogalmat, illetve összefüggést alább bemutatunk.

Az Egyesült Államok Kongresszusa kétkamarás rendszerű. Alsóházának 435 képviselő tagja van, akiket az ötven tagállam népességéhez mérten delegál. A legnépesebb tagállam, Kalifornia adja a legtöbb képviselőt, míg a kisebb államok, mint például Rhode Island jóval kevesebb képviselői hellyel rendelkeznek. A Kongresszus felsőházát Szenátusnak hívják, és száz szenátor ül ezekben, minden államból kettő. Az alsóházi képviselők egyes körzeteket képviselnek, míg a szenátorok az egész szövetségi államot.

A Kongresszus alsóházát két évente teljesen újra választják. A szenátorokat, az alsóházi képviselők két éves mandátumától eltérően hat évre (az Egyesült Államok elnökét pedig négy évre) választják meg. A föderális szavazások lebonyolításának megkönnyítése végett a választásokat egyazon nap tartják. Így a négyévenként megrendezésre kerülő elnöki választásokkor mindig a teljes alsóházat és a szenátus egyharmadát választják meg vagy választják újra. Az elnöki ciklusok közötti úgynevezett félidős választásokkor pedig a teljes alsóházat és a szenátusnak egy másik harmadát választják meg. Minden alkalommal, amikor új alsóházat választanak, tehát két évente, új Kongresszus áll fel jogilag. 2021 januárjában a 117. Kongresszus állt fel. Érdekeség, hogy a novemberben

⁹ Richard E. Neustadt: *Presidential Power and the Modern Presidents: The Politics of Leadership from Roosevelt to Reagan*. New York, Free Press, 1990.

¹⁰ Roger H. Davidson et al.: *Congress and Its Members*. Thousand Oaks, CA, CQ Press, 2020.

megválasztott alsóházi és felsőházi jelöltek jogszabályi eltérések miatt a következő év január elején, míg az elnök csak január második felében lép hivatalba.

A törvényhozás menetére Amerikában is igaz Bismarck híres mondása: „A törvény olyan, mint a kolbász. Jobb, ha nem látjuk, hogyan készül.” Mindazonáltal egy rövid bemutatása a törvényhozás módszertanának kötelező. Ez nem fedi azt, hogy valójában milyen érdekek alapján is kerülnek egyes javaslatok a törvényjavaslatba, de az az elemzési munka meghaladná a fejezet terjedelmi korlátait. Mivel az Egyesült Államok Kongresszusa két, egyenlő hatáskörrel felruházott kamarából áll, csak olyan törvényjavaslatból lehet törvény, amelyet ugyanolyan formában mind a két kamara megszavazott. Kizárólag ilyen törvényjavaslatok kerülhetnek az elnök mint a végrehajtó hatalom képviselője elé aláírásra.¹¹ Az ilyen módon előkészített törvényjavaslatok döntő többségét az elnök aláírja és kihirdeti – ekkor válik törvénné, és lesz érvényes az Egyesült Államokban.¹² Illetve megjegyzendő még, hogy minden alkalommal, amikor az alsóházi képviselők kétéves mandátuma lejár, megszűnik az adott Kongresszus, és elévülnek a már tárgyalta, de még meg nem szavazott törvényjavaslatok. Ebben a komplex rendszerben tudja az amerikai evangéliumi mozgalom képviselni magát és érdekeit érvényesíteni.

A kongresszusi szerep: jelenlét és érdekképviselés

Az amerikai evangéliumi mozgalom képvisellete az amerikai törvényhozásban jelentős. A társadalomtudományok által jelenleg kedvelt többváltozós statisztikai regressziókkal elvégzett tanulmányok azt is bizonyítják, hogy mint érdekcsoport mérhető hatást gyakorol a törvényhozásra.¹³ Megfigyelhető továbbá az is, hogy egy képviselő párt- és szakpolitikai preferenciáira hatással van a vallási hovatartozása. A 117. Kongresszus (amely 2021-től 2023-ig tartott) összes képviselőjének

¹¹ A két kamara közötti törvényjavaslati eltéréskor úgynevezett „konferenciabizottságokat” hoznak létre, hogy kompromisszumos módon összeegyeztessék a törvényjavaslatot.

¹² Ugyanakkor egyes esetekben élhet „vétójogával”. Ezzel megakadályozza a törvényjavaslatot, amelyet csak mind a két házban kétharmados többséggel írhat felül a Kongresszus. Vétókra és a vétók felülírására általában olyan esetekben kerül sor, amikor a két hatalmi ág a hatalmon való osztozásban nem ért egyet.

¹³ James L. Guth – Lyman A. Kellstedt: *The Confessional Congress: Religion and Legislative Behavior*. In *Annual Meeting of the Midwest Political Science Association, Chicago*. 2005. április 7–10.

majdnem kilenctizede keresztényként határozta meg a saját vallási hovatartozását. Ebből 55 százalék protestáns, akiknek, számítási módszertantól függően, nagyjából fele esik az amerikai evangéliumi keresztény gyűjtőfogalma alá.¹⁴ Ez komoly politikai tőke az amerikai evangéliumi mozgalom számára.

Az amerikai törvényhozásban a keresztény jelenlét és képviselői vonalán egy másik kérdés, hogy mennyire reprezentatív képet nyújt az amerikai Kongresszus az amerikai társadalom vallási hovatartozásáról. Több tanulmány bizonyítja, hogy csak részben reprezentatív az amerikai Kongresszus – a liberális protestánsok, zsidó és mormon vallásúak felülreprezentáltak, míg a felekezeten kívüliek, így – többek közt – az ateisták, agnosztikusok és vallási függetlenek, alulreprezentáltak.¹⁵

Az úgynevezett felekezeten kívüli keresztény csoport az egyik leginkább alulreprezentált csoport. Míg az amerikaiak 26 százaléka felekezeten kívüli keresztény, addig ez az arány a Kongresszusban pusztán 0,2 százalék.¹⁶ Ugyanakkor ez természetesen nem meglepő adat. Csak intézményesült csoportok tudnak hatékony érdekérvényesítő erőt képviselni, és az elérhető intézményesült csoportokat tudja egy képviselőjelölt, nyilvános felekezeti affiliációjával megragadni. Így tehát a felekezeten kívüliek alulreprezentáltsága inkább a rendszer adottsága, szemben az összeesküvés-elméletek elgondolásaival.

Mindezek miatt részleteiben érdemes az amerikai evangéliumi mozgalomhoz köthető keresztény csoportra kitérni. Egyfelől a presbiteriánus, episzkopális és metodista felekezetek történelmileg és ma is felülreprezentáltak a Kongresszusban. Míg a teljes amerikai népesség egészében ezek a felekezetek 2, 1 és 5 százalékban vannak jelen, addig a Kongresszusban majdnem kétszer erősebben jelennek meg, 4,5; 4,9 és 6,6 százalékban.¹⁷ Másfelől viszont három másik evangéliumi felekezet alulreprezentált: míg a teljes amerikai népességben a pünkösdi egyház, a felekezeten kívüli protestánsok és a baptisták 5, 6 és 15 százalékban vannak jelen, addig a 117. Kongresszusban ez pusztán 0,4; 2 és 12 százalék volt.¹⁸

¹⁴ Pew Research Center: *Faith on the Hill*. 2021. január 4.

¹⁵ Lásd például James T. Duke – Barry L. Johnson: Religious Affiliation and Congressional Representation. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 31. (1992), 3. 324–329.

¹⁶ Pew Research Center (2021): i. m.

¹⁷ Pew Research Center (2021): i. m.

¹⁸ Pew Research Center (2021): i. m.

Érdemes még összehasonlítani az evangéliumi mozgalom képviseletét más vallási kongresszusi reprezentációval, mivel az evangéliumi keresztények képviselőinek nézetei gyakran konzervatívabbak, mint a más keresztény egyházhoz tartozóké.¹⁹ A katolikus vallás is felülreprezentált. Összesen majdnem 30 százaléka a képviselőknek katolikusnak vallja magát, míg az amerikai népességet összességében véve ugyanez a szám csupán 20 százalék. A zsidó vallás is felülreprezentált, több mint 6 százaléka a képviselőknek annak vallja magát, míg ez csak 2 százalék a teljes amerikai népességben.²⁰

Mérhető eltérések figyelhetők meg a vallási felekezetek reprezentációi között a Kongresszus két házában is. Példának okáért vegyük a 101. Kongresszust (1989–1991), ami átlagában hasonlít az amerikai törvényhozás elmúlt időszakára. Érdekes módon az evangéliumi egyházak szinte kivétel nélkül magasabb százalékbán képviseltették magukat az alsóházban, mint a felsőházban, kivéve a baptistákat, akik összességében a felsőházban voltak többségben, bár népességi arányukhoz képest még mindig alulreprezentáltak maradtak.²¹ De ez több más egyházra is igaz, köztük a katolikusra. Itt az alsóházban például magasabb volt a katolikusok száma (26,7 százalék), mint akár a Szenátusban (19 százalék), akár az amerikai népességben (25 százalék).²²

Ez persze semmit nem jelentene, ha a vallási hovatartozásnak nem lenne hatása a képviselők viselkedésére, tehát a szavazataikra. Ellenben tanulmányok megvizsgálták, hogy a szavazásaikkor az eltérő felekezeti hovatartozással rendelkező képviselők és szenátorok mérhető módon másképp szavaztak. Az amerikai evangéliumi mozgalommal kapcsolatban összességében elmondható, hogy a déli baptisták, mormonok, episzkopálisok és presbiteriánus képviselők konzervatívabb, míg a zsidó vallású, katolikus vagy unitáriánus felekezeti hovatartozással rendelkező képviselők pedig inkább liberális szavazási múlttal rendelkeznek.²³

De nem pusztán az egyes képviselők szavazásaiban van eltérés, hanem az evangéliumi keresztény szavazók között is mérhetők véleménykülönbségek, talán leglátványosabban a különböző faji/bőrszínű csoportok között. Kutatások bizonyítják, hogy a fehér evangéliumi keresztények konzervatívabb nézeteket

¹⁹ Nicole Asmussen Mathew: *Evangelizing Congress: The Emergence of Evangelical Republicans and Party Polarization in Congress. Legislative Studies Quarterly*, 43. (2018), 3. 409–455.

²⁰ Pew Research Center (2021): i. m.

²¹ Duke–Johnson (1992): i. m.

²² Duke–Johnson (1992): i. m.

²³ Duke–Johnson (1992): i. m.

vallanak, mint a fekete, latino vagy ázsiai amerikai evangéliumi keresztények.²⁴ Ennek magyarázatát általában a csoportok önidentitási meghatározásában kell keresni. Egyes kutatók szerint, akik a 2016-os amerikai föderális választásokat vizsgálták, a fehér evangéliumi keresztények önmeghatározásukban belső csoportként gondolnak magukra a tágabb mozgalom keretén belül. Ezen az önmeghatározáson (*in-group*) belül pedig úgy értékelik, hogy bőrszínük miatt több támadás éri őket.²⁵

Fontos még megjegyezni, hogy komoly eltérések vannak a Demokrata, illetve a Republikánus Párt képviselői között vallási téren. A republikánus képviselők több mint 99 százaléka keresztényként határozza meg önmagát (abból a három képviselőből, akiket nem keresztényként iktattak be 2021 januárjában, kettő zsidó vallású, egy pedig megtagadta a válaszadást). Szinte az összes nem keresztény képviselő a Demokrata Párt képviselője.²⁶ Emellett komoly eltérések vannak az evangéliumi keresztény republikánus párti képviselők és az evangéliumi keresztény demokrata párti képviselők között is: jellemzően az Egyesült Államok más területeiről jönnek, eltérő múlttal, és eltérő felekezeti hovatartozást is megfigyelhetünk náluk.²⁷ Megfigyelhető tendencia továbbá, hogy az evangéliumi keresztény képviselők pártkötődése is változott az 1970-es évekhez képest. Míg régebben mind a két pártnak voltak evangéliumi keresztény tagjai, mára már leginkább republikánusok lettek, és emiatt a pártok politikai preferenciái is változtak.²⁸

Végezetül érdemes egy rövid gondolat erejéig kitérni ezeknek a százalékoknak a számítási módszertanára. Ugyan neves amerikai kutatóintézetek, köztük az általunk idézett és bemutatott Pew Research Center, készítik ezeket a kérdőíveket, hiba minden kutatásban van, illetve lehet. Az olyan megválasztott képviselő pedig, akinek érdeke az érdekképviselés és a szavazók megnyerése, más logika alapján dönti el, hogyan is válaszoljon egy felekezeti hovatartozással kapcsolatos megkeresésre, mint egy átlagpolgár. A képviselőnek több érdeke fűződhet az önaffiliáció nyílt vállalásához, mint egy átlagpolgárnak. Ugyan

²⁴ Janelle Wong: The Evangelical Vote and Race in the 2016 Presidential Election. *Journal of Race, Ethnicity and Politics*, 3. (2018), 1. 81–106.

²⁵ Wong (2018): i. m. 82.

²⁶ Pew Research Center (2021): i. m.

²⁷ Asmussen (2018): i. m. 408.

²⁸ John McTague – Shanna Pearson-Merkowitz: Voting from the Pew: The Effect of Senators' Religious Identities on Partisan Polarization in the U.S. Senate. *Legislative Studies Quarterly*, 38. (2013), 3. 405–430.

ez a tényező elkötelezett vallási hovatartozással rendelkező egyének halmazában valószínűleg elenyésző hatással bír, de a billegők vagy csak részlegesen elkötelezettek esetében befolyással lehet. Mindezek mellett a tudományos igényesség mércéjét megütő kutatásokra alapozva vázoltuk itt a kongresszusi képviselők vallási hovatartozását, amelyek a zárómérlegen megítélésünk szerint korrekt és hiteles képet adnak az amerikai vallási és kongresszusi vallási sokszínűségről.

A szövetségi állami törvényhozási jelenlét

A föderális állami, tehát washingtoni szintű elemzés mellett érdemes kitérni a szövetségi tagállami szintűre is, mivel az ezen a szinten lévő törvényhozási rendszerek másképp működnek, mint a Kongresszus. Nem meglepő tehát, hogy az amerikai evangéliumi mozgalom jelenléte és szerepe is eltérő. Noha mind az ötven állam részleteiben eltérő törvényhozási rendszerben működik, ugyanakkor egyes, szövetségi tagállamokon átívelő hasonlóságok megfigyelhetők.²⁹ Így nem pusztán más jelenlétet állapíthatunk meg a washingtoni kontra szövetségi állami szintek között, hanem eltéréket a más és más szövetségi államok között is.

Az Egyesült Államok ötven szövetségi tagállamán belül a politikai kontextus leginkább három dologtól függ: a választópolgárok összetételétől, vallási hovatartozásuktól és a pártok elfogadottságától. Az ötven tagállamban ezek annyira eltérőek, hogy amerikai kutatók felállítottak egy befolyásolási indexet is, amely megvizsgálja, hogy az államok strukturális adottságai mennyire egyeznek a keresztény jobboldal értékrendszerével és érdekérvényesítési képességével. Az amerikai evangéliumi mozgalom pedig részleges átfedésben van ezzel az úgynevezett keresztény jobboldali csoportosulással.

Ugyan részletes elemzés nem célja a fejezetnek, mindenképp érdemes megjegyezni, hogy ezen az indexen (*Christian Right Influence Index*) Utah államban (amely kiemelten magas indexszámmal rendelkezik: 3,48-dal) például hétszer befolyásosabbak tudnak lenni az amerikai evangéliumi mozgalmak is magukban foglaló keresztény jobboldali mozgalmak, mint például Rhode Island államban (amely különösen alacsony indexszámmal rendelkezik, 0,48-dal).³⁰ Ezek

²⁹ Kimberly H. Conger: A Matter of Context: Christian Right Influence in US State Republican Politics. *State Politics & Policy Quarterly*, 10. (2010), 3. 248–269.

³⁰ Conger (2010): i. m. 257.

a kutatások alátámasztják a különben is szinte már evidenciát: az Egyesült Államokban komoly különbségek vannak a szövetségi tagállamok között.

Nagy általánosságban három csoportot érdemes megkülönböztetni. Az egyik csoport, amely így Utah államot, Oklahomát és más, a *Bible Belt*hez – Biblia-övezethez – tartozó államokat foglalja össze, magasabb adatokat mutatott ezen az indexen. Az ellenpólus, a liberálisabb északkeleti államok (Massachusetts, Vermont) pedig alacsonyabbakat. A harmadik csoportban pedig olyan az indexen középen lévő államok vannak, mint például Virginia, Colorado és Észak-Karolina.³¹

Az amerikai politikát követő olvasó számára nem okozhatott nagy meglepetést ez a hármas elosztás, vagyis az Egyesült Államok államainak három csoportra való bontása. Ha az amerikai választási térképre gondolunk, amelyet leggyakrabban szövetségi és elnöki választási ciklusok alkalmával láthatunk, ugyanúgy háromtípusú államot különböztetünk meg. Vannak egyfelől a biztos republikánus, másfelől a biztos demokrata és harmadik csoportként pedig a billegő vagy csatatérállamok. A fent említett index eredményei összehasonlíthatók ezzel: Vermont és Massachusetts általában biztos demokrata, Oklahoma és Utah biztos republikánus, míg Virginia és Észak-Karolina pedig a legkeményebb politikai csatározások színhelyeként kiemelt csatatérállamok. Ez is bizonyítja, hogy a vallás és a politika komolyan összefolyik az Egyesült Államokon belül.³²

Egyes kritikusabb szerzők szerint viszont az amerikai evangéliumi mozgalom konzervatívabb szárnyai a szövetségi állami struktúrák morálisan helytelen felhasználásával tudnak általuk preferált törvényeket megszavaztatni.³³ Ez szembe megy azzal a megállapítással, amely a washingtoni, föderális szintű képviselőre igaz, ahol magas a képviselői jelenlét, de kevés törvényjavaslat átvitele figyelhető meg.³⁴ Általánosságban azok az államok, ahol a Republikánus Párt, illetve a keresztény vallásos csoportok erősebbek, könnyebb érdekérvényesítési terepet biztosítanak a keresztény jobboldal számára. A hatékonyságukat alapvetően két

³¹ Conger (2010): i. m. 251.

³² Ugyanakkor pusztán ennyi adatból nem dönthető el, hogy a csoportosulások kialakulására mekkora hatást gyakorol egy párt politikája, vagy inkább a már meglévő csoport támogat egy pártot, ami ezzel a végeredménnyel zárul.

³³ Rebecca Sager – Keith Bentele: Coopting the State: The Conservative Evangelical Movement and State-Level Institutionalization, Passage, and Diffusion of Faith-Based Initiatives. *Religions*, 7. (2016), 6. 71.

³⁴ Wilcox (2003): i. m. 26.

tényező magyarázza: az éppen elérhető erőforrások, illetve az adott szövetségi állami politikai kontextus.³⁵ Feltétlenül megjegyzendő, hogy a politika világában minden csoport a számára elérhető és rendelkezésre álló erőforrások és módszerek maximális felhasználásával igyekszik érdeket érvényesíteni. Nem meglepő tehát, hogy az amerikai evangéliumi mozgalom tüzetes vizsgálata is ezt mutatja, de ugyanerre a következtetésre jutnak azok a kutatók, akik más felekezetű vagy nem vallási alapú csoportoknak az amerikai törvényhozásra gyakorolt hatását vizsgálják.

A lobbizás intézményei és szerepe

A képviselők és a törvényhozás mellett a washingtoni politikai kultúra elengedhetetlen és megkerülhetetlen része a lobbizás, illetve a lobbizás. Washingtonban a lobbisták a mindennapi politikai élet részei, és komoly befolyást gyakorolnak egyes nemzeti szakpolitikai döntésekre is. Így tehát nem meglepő, hogy az Egyesült Államok politikai szabályainak megfelelően a vallási lobbizás is igyekszik a saját érdekeit érvényesíteni. Érdekes egy rövid bekezdés erejéig kitérni arra, hogy miként is működik a lobbizás, illetve hogy milyen eszközök vannak a lobbisták kezében. Hajdu Nóra a következőket írja: „A modern lobbizás során az érdekképviselő leghatásosabb fegyvere a fontos információk birtoklása.”³⁶ Továbbá Hajdu szerint „a lobbista sikerét azonban nemcsak pusztán az információk birtoklása segítheti elő, hanem az, hogy sikeresen ki tudja választani, melyek a lényeges és melyek a súlytalan információk. A sikeres lobbizás második kulcsszava a kapcsolatépítés”.³⁷

Látjuk tehát, hogy a lobbisták információkon, kapcsolatokon és befolyáson keresztül fejtik ki hatásukat. Mivel vallási lobbiszervezetekről van szó, a módszereik részben különböznek például az egyik leghíresebb lobbitevékenységet is végző intézménytől, a *National Rifle Association* (Nemzeti Fegyver Egyesület) szokásaitól. Két érdemleges módon lehet a lobbitevékenységet kiválasztani: céljaik és célszervezeteik alapján. Általánosságban véve beszélhetünk

³⁵ Conger (2010): i. m.

³⁶ Hajdu Nóra: Lobbizás és demokrácia az Egyesült Államokban. *Politikatudományi Szemle*, 11. (2002), 3–4. 146.

³⁷ Hajdu (2002): i. m. 146.

tág vagy szűk célcsoportokról, illetve tág vagy szűk célokról, amikor a lobbitevékenységet vizsgáljuk.

Az amerikai evangéliumi mozgalom tág célokat fogalmaz meg, és tág csoportokat szeretne megszólítani, ám utóbbit nem mindig sikeresen. Hofrenning megvizsgálta a vallási lobbisták tevékenységét, és részleteiben elemezte taktikájukat és társadalmi hálózatukat. Arra a következtetésre jutott, hogy a vallási lobbisták általában nagyobb, alapvető változást szeretnének elérni az amerikai közpolitikában.³⁸ Azt gondolhatnánk, hogy csak nagy lobbiszervezetek tudnak hatást elérni, vagy olyanok, amelyek komoly elittámogatást élveznek. Viszont egy másik kutató, Hertzke szerint kisebb vallási csoportok elittámogatás nélkül is tudnak sikeres lobbitevékenységet végezni, mégpedig azért, mert nagyobb cél és társadalmilag ismert gondolatok nevében végzik tevékenységüket.³⁹ Mások szerint sikerességüket az magyarázza, hogy kellően általánosan elfogadható célokat fogalmaznak meg, gyakran olyanokat, amelyek „praktikus ökumenizmus” címszóval írhatók le.⁴⁰

Összességében tehát elmondható, hogy a vallási lobbicsoportok tág célokat és tág célcsoportokat igyekeznek megszólítani lobbitevékenységük közben. Ez ellentétben áll a nem vallási, szekuláris lobbicsoportok tevékenységével, amelyek általában kis és jól körülhatárolható politikai változásokat akarnak elérni, és ezeket a változásokat előre meghatározott, úgynevezett „elitcsoportokra” gyakorolt befolyással igyekeznek elérni. Így tehát bár Washingtonban a vallási csoportok lobbitevékenysége széles skálán mozog, az úgynevezett nem elit célcsoportjuk, reprezentációs módszerük, valamint alapvető és társadalmilag átfogó politikai változások elérésére irányuló törekvésük egyfajta közös nevezőre hozza őket.

Az evangéliumi mozgalom nem kizárólag a törvényhozásban képviselteti magát. Az evangéliumi keresztények az elit részeivé váltak az idők során. A kétezres évek közepére Hollywood vezető tagjai és több komoly vállalat vezetői között is megtalálhatjuk tagjaikat. D. Michael Lindsay könyvében több száz interjút készített vezető evangéliumiakkal: az evangéliumi mozga-

³⁸ Daniel J. B. Hofrenning: *In Washington but Not of It: The Prophetic Politics of Religious Lobbyists*. Philadelphia, Temple University Press, 1995. 18.

³⁹ Allen D. Hertzke: *Representing God in Washington: The Role of Religious Lobbies in the American Polity*. Knoxville, University of Tennessee Press, 1988. 12.

⁴⁰ David King: *The New Internationalists: World Vision and the Revival of American Evangelical Humanitarianism, 1950–2010*. *Religions*, 3. (2012), 4. 933.

lom tagjaként bemutatja az Amerikában komoly piaci részesedést magáénak tudó Chick-fil-A alapítójának, S. Truett Cathynek a tevékenységét, de beszélget Michael Gersonnal, George Bush elnök beszédirójával is.⁴¹ Könyvére a *The New York Times* is felfigyelt.⁴²

Napjaink és a polarizáció

Napjainkra az Amerikai Egyesült Államokban olyan nagy mértékű lett a polarizáció, hogy lehetetlen elmenni e mellett a kulcsfogalom mellett. Polarizáció alatt az amerikai társadalom rétegződését értjük, amely bizonyos pólusok, identitásponatok köré csoportosuló társadalmi blokkokra bomlását véljük felfedezni. Ez több vonalon is megfigyelhető: beszélhetünk politikai polarizációról, társadalmi polarizációról, gazdasági polarizációról vagy ideológiai polarizációról. E fejezetben leginkább a politikai polarizáció fogalmát érdemes megvizsgálni.

Az amerikai választási törvények (egyéni választókerületek és egykörös pluralizmus) hatására két párt alakult ki a történelem folyamán. Ezt Duverger törvényének nevezzük, és nem meglepetés, hogy ilyen választási szabályok mellett kevés esélye van harmadik pártoknak komoly politikai befolyást szerezni. A két párt viszont identitásbeli és ideológiai különbségekre hagyatkozva egy középső réteget, az úgynevezett bizonytalan szavazókat, általában csak mérsékelt politikával vagy úgynevezett kétpárti támogatást élvező szakpolitikákkal tudott megszólítani. A 2020-as évekre viszont egyre kevesebb bizonytalan vagy középen álló szavazó maradt, és egyre jobban két, egymással teljesen ellentétes narratíva alakul ki a pártok kommunikációjában. Ez természetesen a médiára is kihat, amelyből az átlagpolgár tájékozódik. Megfigyelhető ez a polarizációs folyamat abban is, hogy egyre kevesebb átszavazás zajlik a két párt tagjai között, illetve hogy a két párt egyre jobban azonosul ideológiai blokkokkal is (konzervatív kontra liberális).

Mindez ahhoz vezetett, hogy az amerikai evangéliumi mozgalom megítélése, mint szinte bármilyen más egység, csoport, intézmény vagy akár érték megítélése is, megosztó az Egyesült Államokon belül. Megosztanak, szögesen eltérnek a vélemények arról, hogy az amerikai evangéliumi mozgalom hatása

⁴¹ Michael D. Lindsay: *Faith in the Halls of Power: How Evangelicals Joined the American Elite*. Oxford, Oxford University Press, 2007.

⁴² Alan Wolfe: Evangelicals Everywhere. *The New York Times*, 2007. november 25.

„pozitív” vagy „negatív,” aminek megítélése egyes csoportok eltérő érdekeitől, de eltérő értékrendszerétől is függ. Így tehát a teljes kép kialakításához több, egymásnak ellentmondó véleményt és forrást kell egyszerre elemezni, ha az amerikai evangéliumi mozgalom tevékenységéről akarunk hiteles képet kapni. És mivel a polarizációs folyamat az Egyesült Államokon belül csak erősödni látszik (két szemléletes példaként érdemes a 2020-as amerikai elnökválasztási eredmény eltérő olvasatára vagy pedig az úgynevezett kritikus fajelmélet megszemenőikig eltérő megítélésére gondolni), a jövőben még nehezebb lesz majd az olvasónak hiteles összképet kapnia.

Összegzés

E fejezet célja az amerikai evangéliumi mozgalom és az amerikai törvényhozás kapcsolatának bemutatása volt. Jól látható, hogy az evangéliumi keresztények hogyan képviseltetik magukat a Kongresszusban. Eltér viszont a törvényhozási érdekérvényesítési képességük és az amerikai pártokban megjelenő szerepük. Az előbbinél azt mondhatjuk, hogy föderális szinten az amerikai evangéliumi mozgalom látványos képviselőre, de kevesebb törvényhozási szakpolitikai sikerre képes. Az utóbbinál pedig, bár történelmileg nem mindig volt így, mára már leginkább a Republikánus Pártban jelenik meg tevékenysége. Tagállami szinten pedig az adott államtól függ, mennyire van jelen az amerikai evangéliumi mozgalom.

Az amerikai törvényhozás, akár föderális (washingtoni), akár tagállami szinten, ideje legtöbb részét belpolitikai ügyekkel tölti. Ugyanakkor az amerikai evangéliumi mozgalom számára nemzetközi és külpolitikai ügyek is jelentőséggel bírnak. Olyan általa kiemeltnek tartott külpolitikai ügyek kapcsán, mint például az 1998-as *International Religious Freedom Act* tárgyalásakor, nem volt elhanyagolható szereplő.⁴³ Az amerikai külpolitikára gyakorolt hatásával, amelyet leggyakrabban az amerikai izraeli külpolitikához kapcsolunk, kötetünk hetedik fejezete foglalkozik.

Végezetül még annyit érdemes kiemelni, hogy minden az amerikai politikához köthető és arra hatást gyakorló csoportosulás vizsgálata tartogathat meglepetéseket. Az amerikai politikai paletta rendkívül sokszínű és sokszereplős (*multi-stakeholder*). Ezen belül a szereplők nagyon gyakran abban érdekeltek,

⁴³ Turek (2020): i. m.

hogyan a róluk kialakult narratíva ne, vagy csak részben fedje a valóságot. Ez, a mai szélsőséges polarizációt mutató amerikai társadalomban gyakran szenzációhajhász médiával párosulva, káros következményekhez vezet. Az amerikai törvényhozásban nem újdonság a vallás szerepe, sőt az amerikai alkotmányban sem. De hogy az amerikai társadalom meddig és milyen arányban tartja ennek a kettőnek az összefonódását jónak, annak két-, illetve négýévente a választásokkor adhat hangot.

Felhasznált irodalom

- Conger, Kimberly H.: A Matter of Context: Christian Right Influence in U.S. State Republican Politics. *State Politics & Policy Quarterly*, 10. (2010), 3. 248–269. Online: <https://doi.org/10.1177/153244001001000303>
- Duke, James T. – Barry L. Johnson: Religious Affiliation and Congressional Representation. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 31. (1992), 3. 324–329. Online: <https://doi.org/10.2307/1387122>
- Guth, James L. – Lyman A. Kellstedt: The Confessional Congress: Religion and Legislative Behavior. In *Annual Meeting of the Midwest Political Science Association, Chicago*. 2005. április 7–10.
- Hajdu Nóra: Lobbi és demokrácia az Egyesült Államokban. *Politikatudományi Szemle*, 11. (2002), 3–4. 139–150.
- Hertzke, Allen D.: *Representing God in Washington: The Role of Religious Lobbies in the American Polity*. Knoxville, University of Tennessee Press, 1988.
- Hofrenning, Daniel J. B.: *In Washington but Not of It: The Prophetic Politics of Religious Lobbyists*. Philadelphia, Temple University Press, 1995.
- King, David: The New Internationalists: World Vision and the Revival of American Evangelical Humanitarianism, 1950–2010. *Religions*, 3. (2012), 4. 922–949. Online: <https://doi.org/10.3390/rel3040922>
- Lindsay, Michael D.: *Faith in the Halls of Power: How Evangelicals Joined the American Elite*. Oxford, Oxford University Press, 2007.
- Mathew, Nicole Asmussen: Evangelizing Congress: The Emergence of Evangelical Republicans and Party Polarization in Congress. *Legislative Studies Quarterly*, 43. (2018), 3. 409–455. Online: <https://doi.org/10.1111/lsg.12200>
- McTague, John – Shanna Pearson-Merkowitz: Voting from the Pew: The Effect of Senators’ Religious Identities on Partisan Polarization in the U.S. Senate. *Legislative Studies Quarterly*, 38. (2013), 3. 405–430. Online: <https://doi.org/10.1111/lsg.12020>

- Oldmixon, Elizabeth A.: Religion and Legislative Politics. In Corwin E. Smidt – Lyman A. Kellstedt – James L. Guth (szerk.): *The Oxford Handbook of Religion and American Politics*. Oxford, Oxford University Press, 2017. 497–517.
- Sager, Rebecca – Keith Bentele: Coopting the State: The Conservative Evangelical Movement and State-Level Institutionalization, Passage, and Diffusion of Faith-Based Initiatives. *Religions*, 7. (2016), 6. 71. 1–26. Online: <https://doi.org/10.3390/rel7060071>
- Sandstrom, Aleksandra: Biden is Only the Second Catholic President, but Nearly All Have Been Christians. Pew Research Center, 2021. január 20. Online: www.pewresearch.org/fact-tank/2021/01/20/biden-only-second-catholic-president-but-nearly-all-have-been-christians-2/
- Turek, Lauren Frances: Religious Freedom and the New Evangelical Foreign Policy Lobby. In *To Bring the Good News to All Nations*. Ithaca, New York, Cornell University Press, 2020. 72–94. Online: <https://doi.org/10.7591/cornell/9781501748912.003.0004>
- Wald, Kenneth D. – Allison Calhoun-Brown: *Religion and Politics in the United States*. Lanham, Rowman & Littlefield, 2014.
- Wilcox, Clyde: Laying Up Treasures in Washington and in Heaven: The Christian Right and Evangelical Politics in the Twentieth Century and Beyond. *Magazine of History*, 17. (2003), 2. 23–29. Online: <https://doi.org/10.1093/maghis/17.2.23>
- Wolfe, Alan: Evangelicals Everywhere. The New York Times, 2007. november 25. Online: www.nytimes.com/2007/11/25/books/review/Wolfe-t.html
- Wong, Janelle: The Evangelical Vote and Race in the 2016 Presidential Election. *Journal of Race, Ethnicity and Politics*, 3. (2018), 1. 81–106. Online: <https://doi.org/10.1017/rep.2017.32>